

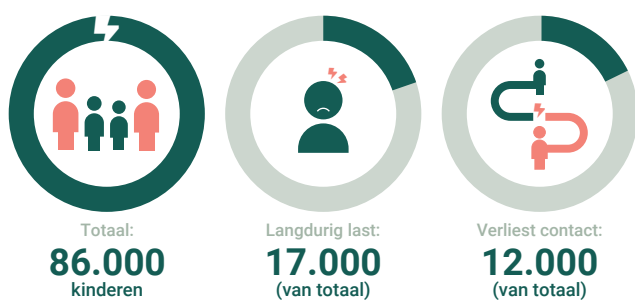
Screening en Evaluatie bij Scheidingshulp

Informatie over het onderzoek naar de werkzaamheid van scheidingshulp

Voor ouders in (conflict)scheiding en hun kinderen is passende hulp belangrijk. Maar hoe screenen we de problemen van deze gezinnen? Hoe ervaren ouders en kinderen belangrijke thema's rondom (complexe) scheiding? En hoe meten we of de hulp ook echt werkt zoals bedoeld? Samen met professionals, cliënten en ervaringsdeskundigen ontwikkelden we het instrument SCRES, een eenvoudig in te vullen lijst met stellingen voor ouders en voor kinderen. Bij start van de hulp kan de SCRES inzicht en houvast bieden voor ouders zelf. Hierdoor kunnen zij beter kunnen meebeslissen over

doelen en passende hulp. Daarnaast stelt het hulpverleners in staat om de hulp beter te laten aansluiten bij wat nodig is. Door de SCRES ook bij einde van de hulp in te vullen kan bovendien worden nagegaan of de hulp gewerkt heeft. Wij hebben dit onderzocht voor de interventies Ouderschap Blijft en Ouderschap Na Scheiding. Er bleek een duidelijke verbetering in het gezamenlijk ouderschap, een vermindering van conflicten, en aanwijzingen dat dit voor ouders en kinderen voor een hoger welbevinden zorgt. In deze factsheet lees je meer over de uitkomsten van het onderzoek.

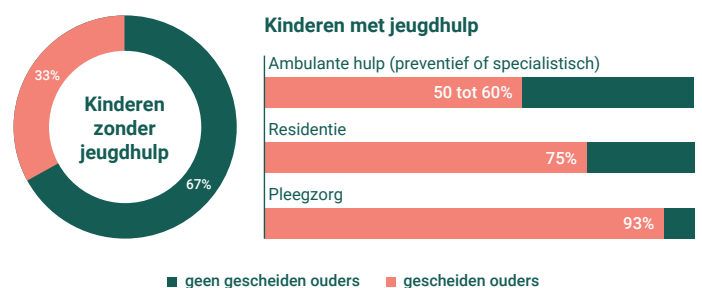
Cijfers en gevolgen van (complexe) scheiding

Figuur 1. Aantal kinderen dat per jaar te maken krijgen met een scheiding¹

Hoeveel kinderen per jaar?

Ongeveer 86.000 kinderen per jaar krijgen te maken met een scheiding van hun ouders. Met de meeste kinderen gaat het na enige tijd weer goed. Ruim 17.000 van deze kinderen houdt veel last van de scheiding, met name als er langdurige conflicten tussen ouders blijven. Zij zitten klem

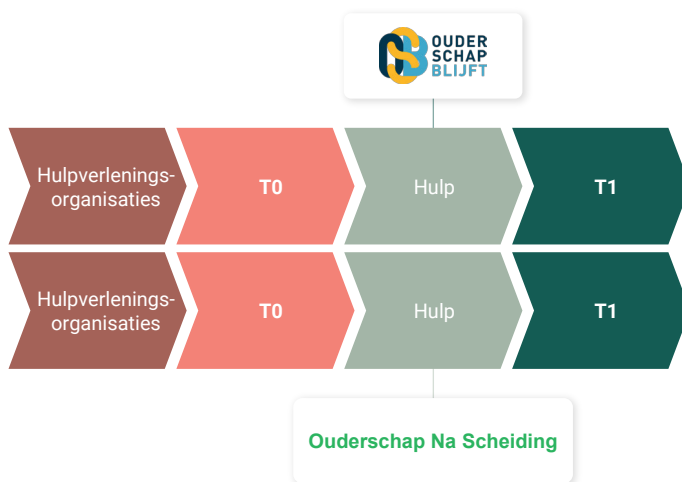
Figuur 2. Het aantal kinderen met gescheiden ouders is oververtegenwoordigd in de jeugdhulp²

tussen hun ouders, wat tot stress en gedrags- of ontwikkelingsproblemen kan leiden. Ongeveer 15% van deze kinderen verliest voor korte of langere tijd contact met één van de ouders. Kinderen met gescheiden ouders zijn oververtegenwoordigd in de jeugdhulp.

Opzet van het onderzoek

Met dit onderzoek wilden we te weten komen of ouders en kinderen tussen start en einde van de scheidingshulp verandering ervaren op een aantal aan scheiding gerelateerde thema's. Hiervoor vulden ouders vóór start van de hulp vulden ouders de SCRES in (T0). Kinderen vulden de SCRES in, kort ná start van de hulp. Ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gaven toestemming of hun antwoorden en die van de kinderen voor het onderzoek gebruikt mochten worden. De uitkomsten van de SCRES werden gebruikt in het hulptraject én voor het onderzoek. Bij einde van de hulp werden ouders en kinderen gevraagd om nogmaals de SCRES in te vullen (T1).

Ruim 20 instellingen in Nederland gebruiken de SCRES in hun hulptrajecten. Vijftien praktijkinstellingen die specialistische jeugdhulp aanbieden, onder andere aan gezinnen bij wie sprake is van complexe scheidingsproblematiek, gebruiken SCRES in de hulp en leverden data voor het onderzoek. Met de antwoorden van ouders en kinderen uit de SCRES bij start en einde van de hulp, onderzochten we of zij verandering ervaren.

Figuur 3. Opzet van het onderzoek

Het instrument SCRES

De SCRES (SCReening en Evaluatie bij Scheidingshulp) is specifiek ontworpen voor methodisch gebruik in hulpverlening. De SCRES is een stellingenlijst voor ouders en kinderen die een vorm van scheidingshulp (gaan) ontvangen. Er zijn twee versies, één voor ouders (SCRES-O) en één voor kinderen vanaf 8 jaar (SCRES-K).

Doel van de SCRES is het bij start en einde van de hulp in kaart brengen hoe iedere ouder én het kind de situatie op een aantal aan scheiding gerelateerde thema's ervaart. Dit geeft bij start informatie om doelen op te baseren en bij einde inzicht in de mate van probleemafname en inzicht in de werkzaamheid van de hulp. Door uitkomsten te bespreken met ouders en kinderen krijgen ouders én kinderen een stem en ondersteunt de SCRES het proces van samen beslissen over passende hulp.

De SCRES is in te zetten bij verschillende preventieve en specialistische vormen van hulp, bijvoorbeeld KIES, ouderschapsbemiddeling, Kinderen uit de Knel of SCHIP aanpak, methodieken en interventievormen.

SCRES: versie voor ouders

94 stellingen • antwoorden: 5-puntschaal • klopt helemaal niet - klopt helemaal

8 belangrijke thema's (9 schalen)

- Samenwerking
- Communicatie
- Contact kind - andere ouder
- Welzijn kind
- Afspraken
- Contact kind - ouder
- Welzijn ouder
- Conflict

SCRES: versie voor kinderen

31 stellingen • antwoorden: 5-puntschaal • helemaal niet waar - helemaal waar

4 belangrijke thema's

- Contact tussen mijn ouders
- Hoe het met mij gaat
- Contact tussen mij en mijn ouders
- Hoe dingen voor mij geregeld zijn

Ouderschap Blijft en Ouderschap Na Scheiding

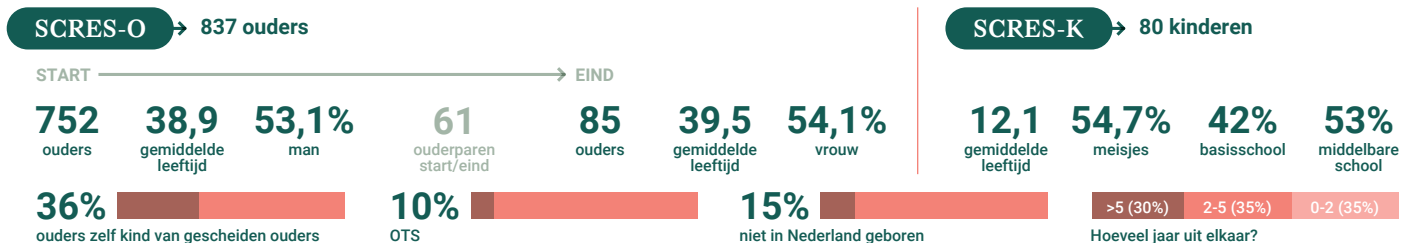
Het onderzoek werd uitgevoerd bij twee specifieke vormen van hulp: Ouderschap Blijft en Ouderschap Na Scheiding.

Ouderschap Blijft (OSB) is een vorm van hulp voor kinderen van 0 tot 18 jaar en hun scheidende of gescheiden ouders, bij wie de samenwerking na de scheiding tussen ouders moeizaam loopt. Soms is hierbij de omgang met de uitwonende ouder gestopt of verloopt dit problematisch. De hulp richt zich op het verbeteren van de communicatie tussen de ouders en een passende vorm van omgang tussen kind en uitwonende ouder bewerkstelligen. De hulp is opgebouwd in drie fases: startfase, de omgangs- en bemiddelingsfase en de afsluitende fase. Een traject duurt gemiddeld zes tot negen maanden.^{1,3}

Ouderschap Na Scheiding (ONS) is een vorm van omgangsbemiddeling voor gescheiden ouders van minderjarige jeugdigen, die niet op eigen kracht met elkaar kunnen samenwerken bij de opvoeding van hun kinderen. De hulp is bedoeld om ouders constructiever te laten overleggen en samen te werken en om kinderen onbelast contact met beide ouders te laten hebben. Als de ouders weer in een constructief gesprek zijn met elkaar wordt ook het kind betrokken in de gesprekken. Een traject duurt maximaal een half jaar.^{1,4}

Uitkomsten van het onderzoek

Kenmerken van de doelgroep

Moeders

- Nemen vaker initiatief tot de scheiding
- Hebben vaker eenhoofdig gezag

Vaders

- Rapporteren meer conflict dan moeders
- Rapporteren positiever over contact tussen kind(eren) en moeder dan andersom

Kinderen

- Kinderen jonger dan 12 jaar rapporteren beter contact tussen ouders onderling dan oudere kinderen
- Kinderen jonger dan 12 jaar rapporteren beter contact van zichzelf met ouders dan oudere kinderen
- Kinderen rapporteren: hoe positiever contact er is met de ene ouder, hoe negatiever contact er is met de andere ouder

Initiatief tot scheiding

- Moeders nemen vaker initiatief om te scheiden
- De ouder die niet het initiatief nam rapporteert slechtere samenwerking en een lager eigen welzijn
- Wanneer ouders samen het initiatief namen rapporteren zij een betere communicatie en een hoger welzijn van het kind

Agressie bij conflicten

- Hogere leeftijd ouders: minder agressie
 - Hogere opleiding ouders: minder agressie (wel meer conflicten)
- Agressie bij conflicten hangt samen met:**
- Slechtere *communicatie* tussen ouders
 - Meer *onderwerpen van conflict*
 - Lager *welzijn ouder* zelf
 - Lager *welzijn kind (volgens ouder)*

Vervolg op de volgende pagina →

Opleidingsniveau en gezag

- 75% samen gezag
- Moeders vaker eenhoofdig gezag
- Lagere opleiding: vaker andere ouder eenhoofdig gezag
- Hogere opleiding: vaker samen gezag

(Risico op) contactverlies

- Geen contact met kind: meestal vader (89%)
- Helft van ouders zonder contact: wel samen gezag
- Ouders nooit samengewoond: vaker geen contact tussen kind en één van de ouders
- Geen contact tussen (één) ouder en kind: op alle aspecten negatievere scores. Vooral: samenwerking, communicatie, aantal afspraken, welzijn ouders

Uitkomsten onderzoek naar verandering

Ouders (aantal: 61 ouderparen)

Kleine, maar representatieve groep

Er is significante verbetering tussen start en einde hulp:

- Betere samenwerking
- Betere communicatie
- Meer afspraken
- Hoger welzijn van ouders
- Afname conflict

Kinderen

Er zijn eerste aanwijzingen voor een verbeterd welzijn van kinderen. Dit hangt samen met een verbeterde samenwerking, communicatie, afspraken en minder conflict tussen ouders.

Opvallend, door ouders gerapporteerd:

1 Hoog opgeleide ouders

Minder verbetering op thema's samenwerking en conflict

2 Niet werkende ouders

Minder verbetering welzijn ouder, welzijn kind, contact kind met andere ouder

3 Initiatief tot scheiding

genomen door ex-partner
Minder verbetering op thema's conflict en communicatie

4 Ouders langer uit elkaar

Minder verbetering in contact kind en andere ouders en aantal afspraken

5 Betere samenwerking tussen ouders

Positieve invloed op relatie kind met vader (minder invloed op relatie kind met moeder)

6 Veel variatie in mate van verbetering

Er is vervolgonderzoek nodig om beter zicht te krijgen op welke hulp voor wie wel werkt en voor wie niet

Aanbevelingen voor de praktijk

De SCRES is een instrument dat bij scheidingshulp een waardevolle toevoeging binnen hulptrajecten is gebleken. Een aanbeveling is om de SCRES op te nemen als vast onderdeel van hulptrajecten bij (complexe) scheiding.

Het onderzoek laat zien dat contactverlies veel vaker voorkomt bij vaders dan bij moeders. Contactverlies blijkt een zeer negatieve invloed te hebben op de samenwerking en communicatie tussen ouders en het eigen welzijn. Het toewerken naar contactherstel waar mogelijk is heel belangrijk. Daarnaast is in de hulp specifiek aandacht nodig voor het welzijn van iedere ouders en het vinden van een passende vorm van samenwerking tussen ouders.

Door het onderzoek zijn we meer te weten gekomen over de werkzaamheid van scheidingshulp. Ook weten we meer over verschillen in werkzaamheid tussen verschillende groepen, zoals vaders en moeders, of ouders die korter of juist langer uit elkaar zijn. Met deze informatie kunnen we de bestaande hulp en methodieken verder aanpassen en doorontwikkelen, zodat de hulp nog beter aansluit. De eerste gesprekken hierover zijn al gestart. Dit is belangrijk voor de professionals die de hulp bieden en voor verwijzers en financiers van de hulp. Maar bovenal is dit belangrijk voor de ouders en kinderen die hulp nodig hebben.

Aanbevelingen voor verder onderzoek

 Het is belangrijk om een volgende stap zetten in effectonderzoek, waarbij van belang is nog meer te onderzoeken welke onderdelen van de hulp (welke kernelementen) werken voor wie en waarom, en wanneer werken deze niet, of bij wie niet, en waarom. Dit is belangrijk voor het verder verbeteren van de hulp.

 We weten nog niet genoeg over de effecten van scheidingshulp op het welbevinden van kinderen. Dit onderzoek geeft aanwijzingen van positieve effecten van de hulp voor kinderen. Wanneer we in een volgend onderzoek nog meer SCRES-K lijsten hebben, kunnen we dit nog beter onderzoeken.

Bronnen

1. Van der Valk, I. E., Van den Berg, G., Van der Veldt, M. C., & Anthonijsz, I. (2020). Revisie Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. Utrecht: Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, Nederlands Instituut van Psychologen, Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen.
2. Batterink & Van Plaggenhoef (2022). Relatie tussen scheidingen, ggz-gebruik en jeugdzorggebruik: nader onderzoek.
3. Kalma, G., & Offerhaus, H. (2020). Ouderschap Blijft: Omgangsbemiddeling en -begeleiding. Alkmaar: Stichting Ouderschap Blijft.
4. Hidding, J. , Haar, A., van der, & Mellema, D. (2015). Methodiekhandleiding Ouderschap Na Scheiding. Elker.

Aan dit onderzoek werkten mee

